

Konferencia a fogyatékkal élő emberek közkönyvtári kiszolgálásáról

A Publika Magyar Könyvtári Kör 2003. május 30-ára konferenciát szervezett *Fogyatékkal élő emberek a közkönyvtárakban. Követelmények és lehetőségek az információs technológia társadalmában* címmel. Helyszíne a szolnoki megyei könyvtár volt.

A szervezők célul választották, hogy széles körben megismertessék az európai könyvtárfejlesztési politikát, a hazai kiemelt fogyatékosprogramokat, a könyvtárak elektronikus szolgáltatásaira való felkészítést, a könyvtári szolgáltatások fejlesztésének társadalmi, pszichológiai, technológiai szempontjait, hogy fórum keretében lehetőséget nyújtsanak a speciális tréningeken felkészült könyvtárosok és a fogyatékkal élő felhasználók képviselőinek eszmecseréjére.

Tokajiné Demecs Erzsébetnek, a Szolnok Megyei Közgyűlés alelnökének megnyitója után dr. Skaliczki Judit, a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma könyvtári osztályának vezetője *Modern közkönyvtári szolgáltatások, európai*

trendek, hazai stratégia címmel tartott előadást, amelyben kiemelte, hogy a szaktárca az esélyegyenlőséget a könyvtári állomány, a szolgáltatások és a társadalmi integráció szempontjából vizsgálja, és mindent megtesz a pénzügyi háttér megteremtéséért. Az elégedett könyvtárhasználóért dolgozunk – fogalmazott.

Jenny Glayzer, az Essex Localities and Development Manager Libraries munkatársa volt a következő előadó, aki az essexi könyvtárhálózat tevékenységét, a fogyatékkal élő embereknek nyújtott szolgáltatásokat mutatta be. Előadásában szó

esett a fogyatékoság társadalmi modelljéről, amely igazolja tevékenységüket, a fizikai, intellektuális és virtuális hozzáférésről, a képzésről és a fő irányokról, amelyek alapján dolgoznak. Egyebek mellett egy új modellről szolt, miszerint nem a fogyatékkal élőkre, hanem a környezetre kell koncentrálni, hiszen éppen az innen jövő negatív hatások teszik őket fogyatékosá.

Továbbmenve: ne a könyvtárosok határozzák meg, mit tudnak tenni a fogyatékosokért, hanem ők maguk mondják meg, mire van szükségük.

Az Országos Fogyatékosügyi Tanács titkára, Véghe Miklósné Országos programok a fogyatékkal élő emberek érdekében címmel az 1998-as esélyegyen-

*Az elnökségi asztalnál:
a házigazda, Bertalané
Kovács Piroska
könyvtárigazgató,
Tokajiné Demecs Erzsébet
és dr. Skaliczki Judit*

lőségi törvény nyomán létrejött tanács tevékenységéről szolt. Munkájuk eredményeként egy évvel később, 1999 decemberében került az Országgyűlés elé az országos fogyatékosügyi program, amelyet el is fogadtak (100/1999. /XII. 10./ OGY határozat az Országos Fogyatékosügyi Programról), miközben létrejött a Fogyatékosok Esélye nevű közalapítvány is.

Bobokné dr. Belányi Beáta egyetemi adjunktus *A hátrányos helyzet történeti megítélése és társadalmi elfogadásának változása* címmel tartott filozofikus mélységű előadást, amelynek egyik leglényegesebb eleme: a hátrányok kompenzálása helyett az esélyegyenlőség megteremtését, a szolidaritás társadalmi élményének hangsúlyozását tartja fontosnak. „Az esélyek egyensúlyának megteremtésére jó megoldásnak látszik az a szakmai összefogás, amelyikben huszonhat ország tesz kísérletet arra, hogy növelje a társadalom információs komfortját. A Publica/Pulman projekt keretén belül, az esélyegyenlőség szolgálatában következetesen növeli az információhoz való jutás formáit és színvonalát. Az együttműködésben minden tenni kész erő részt vesz, a hivatalos könyvtárügyi politika és az államigazgatás megfelelő szervei csakúgy, mint a civil társadalom és a közgyűjtemények jelentős része. Ez a szemléleti váltás, hogy kompenzálás helyett az esélyek egyenlőségét kell biztosítanunk, megerősítette a közgyűjteményi összefogás szükségességét is. A leglényegesebb azonban a társadalom számára fontos értékek egyeztetése és elfogadása, társadalmi konszenzus nélkül kisebb a siker lehetősége” – mondta.

A délelőtti előadásokat fórum követte, amelynek moderátora *dr. Nagy Attila* (Könyvtári Intézet) volt. Bevezetőjében Klebelsberg Kunót idéz-

Fent: A fórumon Bertalanné Kovács Piroska és dr. Nagy Attila moderátor

Lent: Az első sorban középpüti Pál Zsolt és Takács Péter

(Fotók: Verseggy Ferenc Megyei Könyvtár)

te: „a kis nemzetek egyetlen lehetősége a minőség”, s Bibó Istvánt: „egy demokrácia minőségét az dönti el, hogyan bánik a kisebbségekkel”. Mindezeket annak kapcsán, hogy személyes véleménye szerint nem igazán vagy csak nagyon lassan megy végbe a szemléletváltás a fogyatékkal élők életminőségének, esélyegyenlőségének javításában. Példaként említette a rokkantak számára fenntartott parkolókat, amiket ők használhatnak legkevésbé, mert vagy elfoglalják a nem rászorultak, vagy egyszerűen elfelejtnek ilyen kijelölni még a közintézmények, minisztériumok szomszédságában is.

A fórumot számtalan hozzászólás gazdagította mind a könyvtárosok, mind a fogyatékkal élők részéről.

Délután bemutatók következtek. *Dr. Arató András* (KFKI beszéd- és rehabilitáció-technológia laboratórium) az általuk kidolgozott hibrid könyvekről szólt. Látássérültek számára az 1960-as évek eleje óta olvasnak

fel könyveket kazettára a vakok szövetségében. A számítógépek mai fejlettsége már lehetővé teszi, hogy a hangrögzítés ne analóg módon egy magnóval, hanem egy hangkártyával, digitálisan történjék, ezért születhetett meg a digitális hangoskönyv ötlete. A felvett anyag a könyv írott (HTML-szerű) változatával együtt egy CD-re kerül, s a kimondottan erre a célra kifejlesztett olvasóprogram segítségével meghallgatható, illetve a képernyőn el is olvasható. A szoftver alapszolgáltatásait úgy tervezték meg, hogy a számítástechnikához nem sokat értő felhasználók is hamar elsajátíthassák azokat. Ennek jegyében egyetlen billentyű (az enter) lenyomásával meg lehet hallgatni az egész CD hanganyagát. A program számos praktikus, a gyakorlatban jól használható, kényelmes szolgáltatással rendelkezik. A hibrid könyv elnevezés onnan származik, hogy a tárolt információ kétféleképpen is meghallgatható. Egyrészt az előre felvett emberi hangon, másrészt pedig beszédsszintézis segítségével. Az utóbbi mód lehetőséget nyújt például szavak hangonkénti meghallgatására. (Egy ilyen hibrid könyvet kézhez is kaptunk a konferencián. Lásd a 30. oldalon!)

Pál Zsolt informatikus és *Takács Péter* újságíró (mindketten látássérültek) „*Vakosított*” *internetartalmak* címmel tartott bemutatót, s egy nagyon fontos kívánságot is elmondott. Csekély figyelem kell hozzá mindösszesen, hogy a honlapok készítői gondoljanak honlapjaik szerkesztésekor a vakokra, akik a felolvasóprogram segítségével tudják megszólaltatni a számítógép monitorán megjelenő szövegeket, s ily módon hasznosítani az ott fellelhető információkat. Apróság, hogy pl. az ott rendszerint grafikával elfedett e-mail cím is előbukkanjon az átpásztázás során...

Fejős László (Könyvtári Intézet) egy (tapasztalata szerint) kevéssé ismert honlapra, a Világhallóra hívta fel a figyelmet. Itt bővülő kínálatot találni felolvastatható szépirodalmi művekből. A

hozzá szükséges program is letölthető innen, s ez már nem gépies, hanem intonált hangon teszi

hozzáférhetővé az olvasnivalót. A honlapot a Magyar Könyvklub üzemelteti.

A konferencia ajánlástervezet elfogadásával zárult, ezt *Billédi Ferencné* ismertette a résztvevőkkel. (F. L.)

A „FOGYATÉKKAL ÉLŐ EMBEREK A KÖZKÖNYVTÁRAKBAN”

címmel

2003. május 30-án Szolnokon megrendezett
konferencia
ajánlásai

Hozzáférés a tudomány, a kultúra forrásaihoz

Kormányzati, regionális és helyi együttműködő hálózatok kiépítésével és működtetésével elő kell segíteni a lehető legteljesebb hozzáférést a könyvtárak információs forrásaihoz a társadalom minden tagja számára – tekintet nélkül a személyes korlátozottságra –, az egyetemes információs jogok érvényesülésének érdekében. Az együttműködő irányító szervezeteknek, intézményeknek, társadalmi szervezeteknek közös fejlesztési projekteket kell indítaniuk a szellemi és anyagi erők jobb kiaknázásával és felerősítésével, az *információs technológia társadalmi* lehetőségeinek eredményesebb felhasználására, az információs szükségletek kielégítésére.

A könyvtári szolgáltatások kiterjesztése és minőségi javítása

A könyvtárak fenntartói és irányítói gondoskodjanak arról, hogy minden könyvtárhasználó saját állapotának természetes módján tudja igénybe venni a könyvtári szolgáltatásokat. A környezet kialakítása során különös gondot figyeljenek a hátrányos helyzetben lévő emberekre és igényeikre, technikai és technológiai alternatív megoldásokkal, minőségi fejlesztéssel segítsék elő, hogy teljes jogú felhasználóként vehessék igénybe mind a hagyományos, mind az elektronikus szolgáltatásokat.

Felkészültség, képzés, továbbképzés

A könyvtári szakemberek a szükséges ismeretek birtokában tudatosan foglalkozzanak a fogyatékkal élő emberekkel. Az informatikus könyvtáros alap- és továbbképzési programok különböző szintjein intézményesen be kell építeni a tananyagba azokat az ismereteket, amelyek a fogyatékkal élő emberek minőségi könyvtári ellátásához szükségesek, felhasználva a nemzetközi tapasztalatokat és megoldásokat.

Azok a könyvtárak, amelyek fizikailag és intellektuálisan képesek megfelelő szolgáltatást nyújtani a fogyatékkal élő emberek számára, alkalmasabbak minden más olvasójuk számára is!